

Az alábbi írás közlésével nem az őt megillető elismeréstől akarjuk megfosztani Assisi Szent Ferencet, s még kevésbé akarjuk kétségbe vonni emberi nagyságát, hiszen az egyháztörténelem egyik legnagyobb Jézus-követője éppen ő. A valóságnak megfelelőbb fénybe állításával az a célunk, hogy a puszta (és nem egyszer valóságidegen) magasztalás világából lehozzuk őt a földi világra, s ezzel mindenki számára követhetőbbé váljék.

A helyes értékelésben segítségünkre lehet Walter Nigg, akinél több megértéssel, türelemmel, beleérzéssel és szeretettel talán még senki nem irt egyháztörténelmet, s akinek szakmai hozzáértése ugyanakkor kétségbevonhatatlan. A szerzetesek titkai c. könyvében (Szent István Társulat, 1984) többek között ezeket írja Assisi szentjéről:

„Assisi szegénykéje... másféle keresztény volt, mint ahogy általában bemutatják. Olyan keménység lakozott az állítólag lágy Poverellóban, amelyet föl se tételeznénk róla. Tudott engesztelhetetlen szigorral büntetni, ha valamelyik testvér rendelkezése ellenére tett valamit. Megátkozott egy bolognai tartományi kormányzót, aki gyengeségeket engedett meg magának, és hajthatatlan maradt, a testvérek minden kérése ellenére sem vonta vissza szavait: »Fiaim, nem áldhatom meg azt, akit Isten elátkoz, és így ő átkozott marad.« ... Amikor arról kellett gondoskodnia, ki lássa el a rend vezetését halála után, senkit sem talált, aki erre alkalmas lett volna. Eszerint ő maga is megállapította, hogy senki sem olyan, mint ő...”

Ferenc testvér és Devil úr

FERENC: Ki vagy, testvérem? Nem ismerős az arcod...

DEVIL: Én maradtam itt egyedül a testvérek közül. A többiek kimentek a refektóriumba. Beszélmem kell veled, Ferenc testvér.

FERENC: Inkább segíts imádkozni...

DEVIL: Kegyetlen a kötelességem, de meg kell tennem. Mielőtt imádkoznál, gondolj vissza eddig megtett utadra. Alkalmas pillanat ez, mert ki tudja, később, ha állapotod súlyosbodik, képes lesz-e rá?

FERENC: Jólesik, hogy figyelmeztetsz testvérem. Magam is erre gondolok napok óta.

DEVIL: És bizonyára nyugtalankodol...

FERENC: Úgy érzem, alig tettem valamit az életemben. Legalábbis nekem nagyon-nagyon kevésnek tűnik... Isten bizonyára többet várt tőlem.

DEVIL: Elfecsérelted az időt. Egy életed volt...

FERENC: Mennyire fáj ez nekem, Istenem!

DEVIL: Jó anyádtól túl élénk fantáziát, apádtól erőszakos, törtető természetet örököltél...

FERENC: Már kisfiú koromban is goromba voltam...

DEVIL: És te ezt nem győzted le magadban, sőt, ha számba veszed tetteidet, láthatod, hogy egész pályafutásod csupa uralkodásból, kíméletlen igyekvésből, vagy mások tapintatos elnyomásából állt.

FERENC: Igazad van. Igazad van.

DEVIL: Könnyű volt neked! Te az égiekkel társalogtál, míg a többiek egyengették az utadat. Minden napod ünnepnapnak számított.

FERENC: És mégis, ha így van, hogyan maradhattam az, aki voltam?

DEVIL: Mert nem vetted észre, hogy azok, akiket te testvéreidnek neveztél, valójában a cselédeid voltak. Őket nem kápráztatták el mágikus jelenések, nem lebegtek a föld felett, nem csevegtek angyalokkal...

FERENC: Jaj, ne, ez rettenetes...

DEVIL: ...mégis regulát szabnál nekik. Azt követelted tőlük, hogy röghöz ragadjan úgy cselekedjenek, ahogy te cselekszel égi segítséggel. De rájuk maradt a föld gondja, a verítékező nappal és a nélkülöző éjszaka. Te voltál a tökéletes...

FERENC: Ne mondd, ne mondd...

DEVIL: ...és ők megpróbálkoztak követéseddel. Utánoztak, mintául szolgáltál életükhöz.

FERENC: Isten dicsőségére tették, nem értem.

DEVIL: Ebben is tévedsz. Miattad tették, Ferenc testvér, miattad, mert el tudtad szédíteni őket. Csodákat műveltél, stigmákat kaptál, csupa látványosságban volt részük melletted. Bámultak téged, mint egy mágust, mint egy váteszt, prófétát...

FERENC: De én nem kértem ezt. Éreztem, hogy méltatlanra pazarolja jóságát az Úristen. Kedves testvérem, te nem tudhatod, hányszor könyörögtem azért, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus vegye vissza tőlem a kiválasztottság jegyeit, tegyen egyenlővé másokkal. Tegyen egyenlővé, mert elviselhetetlen számomra az ő végtelen szeretete, mely tükör is egyben, amit élem tart kitüntetésül. Sírva rimáncodtam, tüntesse el testemről ezeket a megkülönböztető jeleket, amelyek reá emlékeztetik minden embertársamat. Nem a vérzések fájdalmai, a mindig kiújuló sebek miatt, hiszen azok semmik az ő kínjaihoz képest, hanem az emberek miatt...

DEVIL: De te magad voltál a csoda! Bálványoztak téged. Miraculum mirabile! A Magasságbéli megtestesült akarata! Ekként tiszteltek a végtelenségig.

FERENC: Légy hozzám irgalmas, Istenem!

DEVIL: A szerencsétlen lelkek megbomlottak. Felborult miattad a családi béke. A fiatalok elvándoroltak az agg szülők mellől, vetetlenül száradtak a földek, védtelenül sóvárogtak az árvák és a szegények, a búzákat nem velt ki learassa, mert te hívtad, csalogattad magadhoz az embereket. Rád épültek álmok, törekvések, kívánságok ezrei. Tömegek várták tőled testi-lelki boldogulásukat, a büntől-bajtól megszabadító varázslatot. Szólítottad őket, és ők mindent elhagytak, csak-hogy veled lehessenek, és megvalósíthassák legtitkosabb vágyaikat. Beszéltél nekik a szent szegénységről, a mezítelenség tisztaságáról, növényekről és állatokról, amik féltett társai az embernek. Most nézz végig az összesereglett sokaságon, a kiürült falvakon, a gyomlepte műhelyeken, az elhanyagolt városokon! Nézd az erdőket, melyeket megtöltöttek a szédelő megszállottak, akik mind azt hitték, ők is ugyanolyan szentek lehetnek, mint te, Poverello, a mennynek választottja. Azt hitték, nekik is olyan kegyes sorsuk lesz, mint neked, testvér, akinek angyalok szolgáltak. És te csak szóno-koltál, térítettél, térdepeltél a fészület előtt, szórtad az édeni édességet magad körül, mutogattad az Úr sebeit...

FERENC: Nem, nem! Elrejtettem előlük. Sohase dicsekedtem a Mindenható adományaival. A szeretetet hirdettem, minden ember szeretetét.

DEVIL: Mégis tudtak róla! És a talizmánjuk lett az őt sebhely rajtad: a biztos garancia arra, hogy ők is üdvözülni fognak általad.

FERENC: Óh, Uram... Óh, én édes Uram...

DEVIL: Nem! Csakis teáltalad. És most, súlyos betegen, a halál kapujában, lásd be végre, hogy félrevezetted őket. Halálloddal is becsapod mindnyájukat. Kijátszva, elherdálva, elveszítve mindenüket, cserbenhagyod testvéreidet. Kibe fognak kaszkodni ezután, ha a csodatevő szent már nem lesz közöttük? Ki fogja bizonygatni nekik, hogy „az én igám édes, az én terhem könnyű”? Ha majd fájón tapasztalják, hogy melletted nem lehettek belőlük szentek? Ha egyszer csak föltámad bennük a hatalomvágy? Egymáson uralkodva a nagy rendalapító testvér örökébe lépni? Olyan beszédek zengeni,

hogy megreszkessenek Siena, Róma, Firenze falai, Konstantinápoly és Párizs oszlopai? Hogy ezeket lássanak a keresztek előtt csúszni-mászni, míg ők, az Assisi kései utódai hatalomban és gögben fürödve rituális alázatoskodással tévesszék meg a jámbor híveket? Mi lesz, ha a régi fegyelem tovább lazul, s mindenki azt fogja hinni, hogy a világ egy nagy játszótér, ahol kedvére hancúrozhat bárki „szellő hűgocskák” és „patakvíz öcsikék” társaságában? Testvéreid el fogják veszíteni józan értelmüket, és egészséges érzéküket a rend, a bölcsesség és az igazság iránt.

FERENC: Istenem, hát elhagysz engem? Vagy pusztán kísértés ez az egész?

DEVIL: Ha világos aggyal élsz, nem pedig álomvilágban, mindenütt láthatad volna a széthúzás csírát, a romlott természet ármánykodását. Egy pillanat kell csak azután, hogy lehunyd a szemed, és a papi köntösökből is előbújik az ősi gonoszság, kapzsiság, féltékenység, paráznaság, magamutogatás.

FERENC: Van még? Van Még? Most már ne kímélj, testvérem!

DEVIL: Tetszetős hasonlaltal élve, medréből a patakvíz ráfolyt a te malmok kerekére, hogy járjon egy darabig a daráló, de a víz már más mederbe szalad át, a kerék lelassul, és egyszer csak, mikor a legkevésbé számítasz rá, megáll. És nem tudod újból elindítani. A nagy buzgóság elenyész, s gúny tárgya marad a szent együgyűség.

FERENC: Az Úr adta, az Úr elvette! Önmagának teszi, amit tesz.

DEVIL: Te csupán új ruhába öltöttél az emberek előtt. Csuhád barnája a termőtalaj színe, a gabonát tápláló humuszé, habitusod derekát fehér kötéllel övezted föl, rajta három csomóval, melyek a szerzetesi fogadalmat jelképezik: engedelmeség, szegénység, szüzesség. Hol lesz mindez a halálozód után? Ki fogja megtartani? Az engedelmeség majd csak a püspök rendelkezéseire vonatkozik, a szegénység szentségét a kötelező egyházi adók, tizedek, kirótt adakozások beszédével tagadják meg; a test tivornyákban, promiszkuitásban, hetérák karjaiban mocskolódnak el. Ami megmarad belőled, a köntösöd, az inged, a ciliciumod apró cafatokra tépi szét a családított csürhe. Csókolgatni, bálványozni fogja, amulettként viselni majd rágalmait, káromkodásait és dührohamaiból születéseiben. Sokan fölírják majd nevedet olyan zászlókra, amelyekről már most biztosan tudod, hogy ellenségeid lobogói. Hidd el, semmi sem változik, csak ötven-százévenként új reverendára cserélik a régit. Hiábavaló hát minden sürgés-forgás, Ferenc testvér, amit vetettél, csupa-csupa konkoly!

FERENC: Lehet, hogy igaz, amit mondasz, testvérem. De mitől félsz? Miért riadsz meg? Krisztus elküldi majd idejében a gyomlálókat is.

DEVIL: Nem akard megérteni, hogy áltatod magad?! Százegreket kábítottál el? Néhány év múlva már sokadszor ennyien lesznek, akik eleinte naivan hittek a tanításodban, és később látva, hogy az megvalósíthatatlan a mindennapokban, csúfos kudarcként élnek meg rajongásukat, s a bűnökben keresnek maguknak vigasztalást. Szavaid üres ígéretté minősülnek: a téged körbefont csodákat kétségbe vonják, akik nem voltak tanúi azoknak, tetteid és fölajánlkozásodat kóros lelki gubancok kivételének fogják tekinteni. Nevetéses tömeghisztériának nyilvánítják mindazt, ami itt Itáliában az elmúlt húsz év alatt történt. Úgy mész a sírba, hogy veled pusztul minden alkotásod. Az a broncs elpattan, a dongák széjjelcsúsznak, s az új bor menthetetlenül kifolyik a hordókból a piszokba.

FERENC: Nem baj, testvérem! Ha kiderül, hogy pusztán csak az én alkotásom, akkor menjen tönkre, megérdemlem, mert Jézus Krisztus műve helyett a magam elképzeléseit szolgáltam. Uram, ha mindez így volt, pusztítsd el, mert neked ebből semmire sincs szükséged! Vétkeimmel majd elszámolok, a te végtelen irgalmatod kérve. Uram, jussanak akkor eszedbe hozzám intézett szavaid, késztetésed, sugallataid, amelyekkel küldetésemre buzdítottál, új életre hívtál, általam az embereknek üzentél.

DEVIL: Fantázia volt az egész!

FERENC: Nem volt fantázia! Ezt te is jól tudod, testvérem, ha az vagy. Igazság volt. A legkáprázatosabb, a legmegrázóbb valóság, ami csak lehetséges ezen a földön. Véres igazság. Nézd a két tenyeremet, a két lábam fejét, az oldalamat, nézd, itt nyitva a szívemig. Íme a bizonyosság. Kell ennél több? Én nem találtam ki semmit! Vagy cáfolni kívánod a tényeket? Tamáskodsz, mert a kételkedés jobban esik neked? Mert a hitetlenkedés olcsó és divatos manapság Itáliában, ahol annyi a nyomorúság, a szemfényvesztés, az álszenteskedés? Miért akarod beszennyezni a szeretetre hívó példát, az Istenhez ragaszkodó hűséget, a kivételes alkalmat ebben a tartós békeségre, általános jóságra, őszinte hitre alkalmatlan országban?

DEVIL: Hallgass! Nem tűrhetem az ellenkezést. Már megbocsáss, testvérem! Beismerő vallomást várok tőled az elmondottak alapján.

FERENC: Te? Milyen joron? Nem vagy sem gyóntatóm, sem lellem másik fele. Hitványságomat nem szépítem, nem is tagadom. Saját hibáimról lehet fölismerni engem. De kinek a nevében beszélsz te? Honnan veszed a bátorságot, hogy leckéztess? Ahogy nézlek, úgy látom, nem is a testvérek közül való vagy. Végül is mit vársz tőlem? Hogy hazudjam? Hogy önmagamot piszkoljam azért, mert a jövő olyan lesz, amilyen? A sok jóról is szólnod kellett volna, amit a testvérek az évek folyamán véghezvittek. Nemcsak én segítettem őket, ők is segítettek nekem. Kölcsönös szeretetben éltünk és dolgoztunk De hát mondd, mi nem romlik el ezen a világon, ha csak Isten ragaszkodik az emberhez, az ember pedig cserben hagyja Istenét?

DEVIL: Hallgass, bűnös! Elismerted ezt magad is...

FERENC: Menyivel több és nagyobb az én vétkem a többiekénél? Te nem ítéltél fölöttem, bárki vagy is. Hacsak... hacsak nem Devil a neved, a légióból...

DEVIL: Elég legyen! Nincs jogod kimondani! Ha néven nevezel, elűzől innen... Nekem még dolgom lenne, nem is kevés... Társaid körében, akik már a helyre pályáznak, akik átírják majd a rendi szabályzatot, akik mindenben fejet hajtanak Rómának. Kílógtatok nagyon a sorból. Amíg élsz, nem mernek hozzátok nyúlni, de ha eltávozol innen, ti is betagozódtok a katonás egyházi seregbe...

FERENC: Devil! Devil a Légióból! Térdelj le, térdelj le!

DEVIL: Soha! Azonnal eliszkolok, mert fölismertél, kihívtad belőlem a lelket. De hogy fejet hajtsak előtted? Kinek képzeld magad? Csak a Mindenható kényszeríthetne erre. Ám ő nem fog. Ő az egész univerzumnál bölcsőbb, mert benne nyugszik az egész univerzum. És most örülsz, fráter? Engedj hát meg egy kérdést, mielőtt elválnánk. Azt hiszed, ha engem vagy légiós társaimat elzavarod, megtöröd, kiutasítod innen, nem az fog megtörténni, amiről beszéltem? Gondolod, hogy megszépítheted a jövőt, megjavíthatod az embereket? Soha. Érted? Soha! Kérdezd csak meg a Krisztusodat.

FERENC: Az ember még nem ért embersége végére. Megváltódása még tart. Nem láthatunk Isten terveibe, de láthatjuk önmagunkat, tükörképünket a világban. Az eligazít bennünket abban, hogy hol tartunk. És hogy miben kellene sürgősen megváltozunk és változtatunk.

DEVIL: És persze te azt hiszed, hogy meg fog változni? Tekintettel lesz embertársaira és a környezetére?? Hogy bűneiből tanulni fog? Hogy képes önmagát feltétel nélkül a Magasságbeli szeretetere bízni? Hogy le tud mondani hatalomról, pénzről, kizsákmányolásról, hedonizmusáról és háborúról? Haj, de sok munkánk lesz még! Nem győzzük mi ezt egy Légióval. Ahhoz, hogy a te Fiorettid szépsége egyszer majd szemet-lelket gyönyörködtessen, új teremtésre, új világra, újonnan alkotott emberre volna szükség. Mindenből egy másikkra. És most agyó, Ferenc testvér!

FERENC: Én nem adom föl. Bármit hoz is a jövő. Bármit produkál is az emberi tudatlanság és az erőszak. Imádkozom. Látom, a testvérek lassan mind visszatérnek a refektóriumból. Gyertek, segítsetek imádkozni!